

Natuur.focus

Afgiftekantoor
Antwerpen X
P209602

Toelating – gesloten verpakking

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11,
2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT OVER NATUURSTUDIE & -BEHEER – SEPTEMBER 2009 – JAARGANG 8 – NUMMER 3
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

**Stikstof en fosfor in
heischrale graslanden**

**Voortplanting bij
Kleine zonnedauw**

**Natuurdoelen Europese
habitats en soorten**

Kwesties uit het veld

Bescherming van de Knoflookpad in Limburg

In een vorig nummer van *Natuur.focus* berichtten we uitvoerig over het succesvolle herstel van enkele populaties Boomkikker in de provincie Limburg (Lewylle et al. 2007, 2008). Het visloos maken van vijvers door drooglegging en de aanleg van poelen die regelmatig uitdrogen en zo langdurig visloos blijven, bleken hierbij sleutels tot succes. In 2009 werden in Limburg maar liefst zo'n 800 roepende mannetjes Boomkikker geteld, het hoogste aantal in 25 jaar en een veelvoud van de aantallen van tien jaar geleden. In en nabij natuurgebieden waar zich de nog zeldzamere Knoflookpad ophoudt, werd recent gestart met dezelfde maatregelen, met als doel ook de afname van deze soort te keren. Tijd voor een overzicht van de ingrepen en de eerste resultaten.

Om geschikte voortplantingswateren te creëren zette de Genkse afdeling van Natuurpunt twee jaar geleden meerdere vijvers droog in het natuurgebied De Maten te Genk. In Het Wik te Bokrijk liet ze vorig jaar drie vijvers af. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) nam de voorbije winter een gelijkaardig initiatief door in het natuurgebied Het Welleke in Zonhoven een voortplantingsvijver volledig visvrij te maken. De voorgaande jaren werd diezelfde vijver ook drooggezet, maar niet volledig zodat niet alle vis verwijderd werd. De vijvers van Natuurpunt en het ANB werden allen opgelaten met filterzakken die herkolonisatie van vis onmogelijk maakten.

Het resultaat na twee voortplantingseizoenen (2008, 2009) in de visvrije vijvers is opmerkelijk. In het natuurgebied De Maten werden in 2009 voor het eerst tien roepende mannetjes Knoflookpad gevonden. Zeer waarschijnlijk kregen de larven in 2008 (het eerste visvrije jaar) meer kansen doordat predatie door (uitheemse) vis uitbleef en de populatie kon toenemen. In voorgaande jaren werden ondanks een hogere inventarisatie-inspanning nooit roepende mannetjes waargenomen in die vijver, toen met een voornamelijk uitheemse visbestand. In Het Welleke riepen in het voorjaar 2009 tot 20 roepende mannetjes (acht in 2008). Enkele jaren geleden werden er maar vier mannetjes gehoord. Ook deze toename hangt zonder twijfel samen met de decimering van het aanwezige visbestand.

Visvrije voortplantingswateren zijn een essentieel onderdeel van de habitat van de Knoflookpad. Intensief beheer van poelen en plassen werpt sinds kort vruchten af. (foto: Vilda/Yves Adams)

In het gebied Kelchterhoef in Houthalen heeft het ANB twee poelen gegraven. De twee nieuwe poelen werden dit voorjaar nog niet gekoloniseerd, maar de soort houdt in het gebied in zeer lage aantallen stand op een private eigendom. Het ziet er naar uit dat het voortbestaan van de soort in Kelchterhoef een flinke dosis geluk zal nodig zijn.

In Peer werden twee landbouwers bereidwillig gevonden om elk hun poel te laten inventariseren. Met resultaat. In één poel, die voor het voortplantingsseizoen geschoond werd, werden vier roepende mannetjes aangetroffen. Later op het jaar werden hier meerdere larven aangetroffen in de herstelde poel. In de andere, nabijgelegen poel werden zeven mannetjes gehoord, maar deze droogde te vroeg uit zodat de larven niet konden metamorfoser. Deze winter zullen op nabijgelegen percelen nog vijf poelen aangelegd worden en één zal worden hersteld, allen op eigendommen van de stad Peer.

De komende jaren zijn nog een reeks acties en ingrepen gepland. Meerdere natuurbeherende instanties zoals Isis, ANB en Natuurpunt plannen de komende winter nieuwe poelen aan te leggen. Ook het drooglegbeheer van vijvers zal worden verder gezet in meerdere natuurgebieden. Regionaal Landschap Lage Kempen en de stad Peer werken aan het herstel van poelen op percelen van de stad Peer en op landbouweigendommen. Natuurpunt Studie en Hyla staan in voor de inventarisatie van de soort en beheeradvies. De komende jaren zal moeten blijken of de omvang en aard van deze maatregelen en ingrepen volstaan om leefbare populaties in stand te houden, of de soort zich kan uitbreiden en of twee zéér kritieke populaties nog te redden zijn. De eerste resultaten zijn alvast hoopgevend en de brede samenwerking van meerdere instanties doet het beste verhoppen.

Referenties

Lewylle I., Herremans M. & Engelen P. 2007. Bescherming van de Boomkikker in De Maten, Maaswinkel en de Wijjvenheid: onderzoeken en wegwerken van knelpunten. Rapport Natuurpunt Studie 2007/10, Natuurpunt Studie Mechelen, België.
Lewylle I., Goddeeris B., Engelen P., Roosen R., De Becker P., & M. Herremans. 2008. De Boomkikker op een keerpunt? Soortgericht beheer boekt eerste resultaten. *Natuur.Focus* 7(3): 84-92.

Iwan Lewylle (iwan.lewylle@natuurpunt.be)
Natuurpunt Studie

Biodiversiteit

Kaasjeskruidkoppje vestigt zich in Vlaanderen

In Vlaanderen kregen we tot voor kort het Kaasjeskruidkoppje *Carcharodus alcaea* enkel als dwaalgast te zien. De voorbije zomer werd de zeldzame dagvlinder echter op verschillende locaties in het zuidoosten van Vlaams-Brabant ontdekt. Recent stelden medewerkers van Natuurpunt ook het afzetten van eitjes vast. De verschijning van dit dagvlindertje is het gevolg van de klimaatopwarming en de aanwezigheid van geschikt habitat in een aantal natuurgebieden.

De verspreiding van het Kaasjeskruidkoppje was beperkt tot de kalkrijke streken ten zuiden van de Maasvallei. Zoals reeds aangegeven door Van Dyck et al. (2009) in één van de vorige nummers van *Natuur.focus* kon de soort zich door de warme zomers lokaal uitbreiden en werd ze steeds noordelijker waargenomen. Half juli 2009 werd de soort voor het eerst gezien in Vlaams-Brabant in het natuurgebied de Doode Bemde in Oud-Heverlee en op een